

Коллектив і особистість

Є стара мудра приказка: *«Посієш вчинок – пожнеш звичку, посієш характер – пожнеш долю»*. До неї, спираючись на сучасну психологію, можна додати: *«Посієш колектив – пожнеш особистість»*. Яким стане наше суспільство завтра залежить від того, чи виростуть повноцінними, потрібними українській нації особистостями сьогоднішні школярі.

Проблеми організації колективу не втратили актуальності і в сучасних умовах, бо організація колективу впливає на формування громадської думки його членів і формування особистості в цілому. *«Виховати людину, - писав А.С. Макаренко, - значить виховати перспективні шляхи досягнення завтрашньої радості».*

А.С. Макаренко

Поняття *“Колектив”*

може бути зведене до наступних ознак:

- а) з'єднання індивідів на основі загальних задач;
- б) спільність дії і взаємодопомога;
- в) сталість контакту;
- г) відома організація

В умовах демократизації виховання, дотримання прав і свобод людини питання про взаємини колективу й особистості набуває особливої гостроти. Протягом багатьох десятиліть вважалося, що особистість повинна безумовно підкорятися колективу. Тотальна колективізація особистості спричинила втрату нею індивідуальності, набуття положення «гвинтика». Сьогодні вітчизняна наука, опираючись на глибинні філософські концепції людини і досвід світової педагогічної думки, шукає нові рішення проблеми формування особистості учня шляхом впливу на колектив. Кожна людина більшою чи меншою мірою прагне самоствердитися в колективі, посісти в ньому найзручніше місце.

Школярі, майбутні члени колективу, відрізняються один від одного станом здоров'я, зовнішністю, рисами характеру, ступенем товарищкості, знаннями, уміннями, багатьма іншими рисами і якостями. Тому вони викликають неоднакову реакцію з боку товаришів і по-різному входять до системи колективних відносин. Суттєво залежить входження особистості в колектив від її індивідуального соціального досвіду, який визначає характер суджень учня, систему його ціннісних орієнтацій, лінію поведінки.

A photograph showing three people standing in front of a large bookshelf. On the left is a woman with dark hair, wearing a white shirt. In the center is a young girl with dark hair, wearing a blue top. On the right is a child with light hair, wearing a white shirt. They are all smiling. The bookshelf behind them is filled with books of various colors and sizes.

Характер взаємин особистості і колективу зумовлений не лише якостями особистості, а й особливостями колективу.

Одноманітність діяльності й вузький діапазон соціальних ролей у колективі, бідність змісту й одноманітність організаційних форм спілкування між членами колективу, недостатня взаємокультура сприймання, невміння бачити в іншому те цікаве і цінне, що заслуговує на увагу, — все це негативно впливає на встановлення нормальних відносин з тими, хто до нього входить.

*Науковими дослідженнями відкрито три найпоширеніші
варіанти розвитку взаємин між особистістю і
колективом:*

1. особистість підкоряється колективу (конформізм);
2. особистість і колектив знаходяться в оптимальних взаєминах (гармонія);
3. особистість підкоряє собі колектив (нонконформізм).

У кожному з цих загальних варіантів виділяється безліч ліній взаємин, як наприклад: колектив відмовляється від особистості; особистість ігнорує колектив; співіснування за принципом невторчання та ін.

У першому варіанті особистість може:

- а)* підкорятися вимогам колективу добровільно,
 - б)* поступатися перед колективом як зовнішньою силою, що має вищість,
 - в)* намагатися зберігати свою незалежність та індивідуальність, підкоряючись колективу лише зовні, формально.
- Якщо особистість схиляється перед колективом, сприймає його цінності, колектив «поглинає» її, підпорядковує нормам і традиціям свого життя.

У другому варіанті поведінки, коли особистість і колектив знаходяться в оптимальних взаєминах, можливі такі шляхи розвитку подій:

- а)* особистість зовні підкоряється вимогам колективу, зберігаючи внутрішню незалежність;
- б)* гармонізація особистості й колективу.

Типовою моделлю відносин особистості і колективу недавньої нашої школи було співіснування. За цією моделлю учень зовні сприймає норми і цінності колективу, висловлює ті судження, яких від нього чекають, поводить себе так, як це прийнято в колективі. Проте поза колективом він думає і чинить інакше. У більшості випадків у колективі встановлюється подвійна система цінностей: у межах організованої за участю педагогів діяльності існують позитивні взаємини, в неорганізованому спілкуванні — негативні. Причиною цього явища є те, що вихованці не можуть проявити свою індивідуальність у колективі. Запропоновані їм ролі вони виконують вимушено. Виходом з ситуації може бути розширення діапазону ролей, ствердження учня в новій позиції у колективі.

Гармонізація особистості і колективу є ідеалом взаємовідносин.
Дані досліджень свідчать, що комфортними умовами свого життя в колективі вважають лише 5 % опитаних учнів.

Поглиблене вивчення цих дітей показало, що вони наділені особливими природними колективістичними якостями, тому здатні вживатися в будь-якому колективі.

До того ж вони набули позитивного соціального досвіду в добре сформованих колективах.
У третьому варіанті взаємовідносин особистості і колективу, коли особистість підкоряє собі колектив, можливі два шляхи розвитку колективу:

- а) збагачення соціального досвіду
- б) втрата раніше набутого соціального досвіду.

